

Egy kölcsönkapott jövő túlélési kézikönyve

Az ember a természeténél fogva ellenáll a változásnak. Az elmúlt évszázadok során azonban bebizonyosodott: a műszaki-tudományos téren született, a fenntartható fejlődésre hivatkozó, innovatívnak hitt megoldások az életet képesek ugyan szebbé és könnyebbé tenni, de a társadalom széles rétegeiben nem tudnak forradalmian új – öko, környezettudatos, a bolygót komplexitásában látni tudó – szemléletet kialakítani.

A nevelés és oktatás eszköztára azonban képes arra, hogy közvetlenül haszon az emberi érzelmekre, új válaszokat adjon az új kihívásokra, formába öntse, értelmezze és használhatóvá tegye az egyre dinamikusabbá váló, de mindnyájunk által jól láthatóan a dekadencia útjára tévedt világot.

Bár az oktatás önmagában nem képes arra, hogy változást generáljon, megteremtheti egy olyan új magatartásforma kialakulásának lehetőségét, melynek origója a környezetismeret, környezetvédelem, környezet- és azon belül az erdőpedagógia.

Kováts-Németh Mária, a Nyugat-Magyarországi Egyetem Apáczai Csere János Kar Neveléstudományi Intézete igazgatójának még 2010-ben megjelent *Az erdőpedagógiától a környezetpedagógiáig* című kézikönyve ebben a témában megkerülhetetlen forrásmunka. Mivel az Erdészeti Lapokban nem jelent meg róla korábban könyvismertetés, az erdészeti erdei iskolákban folyó egyre hangsúlyosabb és fontosabb környezeti nevelési munka tükrében talán nem értelmetlen, ha részletesebben szólunk róla.

A könyv különlegessége és egyben legnagyobb vállalása, hogy a környezettudomány és a pedagógiatudomány integrálásával létrejött környezetpedagógia teljes vertikumát körüljárja. És nem csak körüljárja, de segítségével utat is mutat a fenntartható jövő felé. Mondanivalójával nemcsak a szűk szakmai réteget, hanem a laikusokat, a tanárokat és a vál-

tozásra leginkább fogékony diákokat célozza meg. A szerző gördülékeny, jól olvasható, a téma súlyához mértén könnyed stílusa további segítség a sokrétű és szerteágazó tartalom megértéséhez, befogadásához.

A könyv a 19. század második felének reformpedagógiai modelljeitől jut el a természetorientált, a környezeti problémák felismerését szolgáló gondolkodás kifejlődéséig. Globális és lokális rendszerek bemutatásával vizsgálja a környezet és a pedagógia kapcsolatát, a nemzetközi környezetvédelmi konferenciák és egyezmények létrejöttétől a helyi oktatás irányát meghatározó törvényeken át a környezeti nevelés valódi terepéig, az erdei iskolák rendszeréig.

Bemutatja, hogy az iskolás korosztály környezeti

megváltozásának szintjére. Ennek a folyamatnak az eredményeképpen változhat úgy a társadalom, hogy a schumacheri jóslatként idézett erkölcsi süllyedés megálljon, és az emberiség túllépve saját rövidlátó gondolkodásán a természettel együttműködve fennmaradjon. Ezért a környezeti nevelés mint a fenntarthatóságra nevelés alapja nem tantárgyi keretek között, hanem együttműködést kívánó tanítási-tanulási tevékenységként valósítható csak meg.

Ebben a folyamatban az aktív, a környezeti nevelést a gyakorlatban is kipróbáló, pozitív élményekre támaszkodó és szisztematikus módszertannal felvértezett oktatók mutathatják az utat. A mindnyájunk számára szinte egyetlen lehetőséget biztosító út megépítéséhez a szerző nem csupán összefoglal, de elemez, a fellelhető tudásanyag rendszerezése mellett „szerény, de nem

ingatag, hanem biztonságos hidat” épít elmélet és gyakorlat között.

Az egyes témakörök külföldi és hazai szempontból is elemzésre kerülnek. Vizsgálat alá veszi a múlt és a jelenkor állapotát, értelmezést és magyarázatokat ad az oktatásban kulcsszerepet játszó visszacsatolás szerepéről és szükségességéről.

A fejezetek végén olvasható összefoglalók pedig nem csupán a vizsgált témakör zanzáját jelentik, de ötlettár-gyűjtemény is egyben. Javaslatok, az elérendő cél felé vezető lépcsősor egy-egy foka.

Az első fejezetekben tárgyalt történeti folyamatokra, az ezek eredményeképpen létrejött pozitív változásokra, a tudományos közvélemény és a szakma tévútjaira a hetedik fejezet reflektál leginkább és adja meg az egyértelmű választ: a környezetpedagógia módszerein, a tanítás-tanulás szervezési módozatain keresztül fejlődhet ki újra az az oktatási struktúra, melynek régi-új alkotóeleme: a tudomány, a művészet, a morál és a hit, szűkebb értelemben: a természeti környezet, benne az erdő szeretete és tisztelete.

A kiadvány művészi-vizuális megjelenése több szakmai szempont együttes

nevelését, gyakorlati tapasztalatszerzését és a különösen fontos személyes élményeket ez a forma biztosíthatja leginkább. A szaktudományok értékes eredményeit kizárólag az oktatás konvertálhatja az életvezetés, ezzel a gondolkodás globális

figyelembevételével értékelhető: a könyv külleme és formátuma – összképe –, valamint kezelhetősége ergonomiai szempontokat érint, míg a következők színhasználat, a kompozíciós megoldások, az illusztrációk egyértelműsége és a tipográfiai megfogalmazás a befogadás szempontjából döntő fontosságú.

A hiánypótló tartalom tárgyiasult könyvformája alanyanyagában, kötészetében is igényes külsőt kapott. A hét fő témakörbe sorolt tartalom, valamint a konklúziókkal, fogalomtárral és irodalomjegyzékkel is ellátott kiadványban logikus és könnyű az eligazodás a teljes felületen nyomott zöld fejezetkezdő oldalaknak köszönhetően. Ezek az oldalak példát mutatnak a vizuális ergonomia célszerű használatára is: a könyv több kereshetőség érdekében a tartalomjegyzék aktuális alcímrendszerét témánként megismétlik.

A szerző minden fejezetet külön oldalon, a tartalom súlyához illő, az olvasót elgondolkodtató idézettel vezet fel, ezzel egy pillanatra sem tévesztve szem elől a kiadvány egészére jellemző személyes és tanító hangvételt. A kiadvány könnyen lapozható, a matt műnyomó papír választása pedig csillogásmentes felületet eredményez, ezzel optikai, vagyis az olvasás – a tartalom akadálymentes átadásának – szempontjából is ideális egységet nyújt.

A főcímek nagybetűs, verzál szedése tartalmi-tematikai kiemelést biztosít, és tagolja az oldalsávok látványát, a kenőrszövegben található dőlten szedett

gondolatok pedig irányítják, a főbb információkra terelik a tekintetet. Itt kell megjegyezni, hogy a hangsúlyos, vastagon szedett szavak miatt lehet olyan érzése az olvasónak, hogy klasszikus tankönyvet lapoz, hiszen erre a tördelési stílusra jellemző leginkább az erőteljes kiemelés.

Képi, illusztratív, valamint összefoglaló ábrák tekintetében a kiadvány kifejezetten gazdagnak mondható: míg a fotók dokumentumértékkel bírnak, a tematikai és tartalmi szempontok függvényében hol a táblázat, hol a kördi-

agram lesz a célravezetőbb ábrázolási forma; céljuk a megjelenéssel egyetlen szempont: a tartalom minél hatékonyabb átadása az olvasónak, hiszen a hatékony információátadás megkönnyíti az olvasott tartalom tényleges alkalmazását, ami a könyvnek egyáltalán nem burkolt szándéka.

A szerzői ábrák egységes koncepciója, a korábban másutt elemeiben már létező, de gondolatiságában e könyv lapjain összeállt rendszerek megjelenése kiemelkedő és jelentős újdonság volt amegjelenéskor. Külön érdekességét, egységességét jelentik a kötetnek a vállaltan kézzel készített és ebben a formában bemutatott fogalmi térképek.

Ha a téma okán hajszálnyit csavarunk is Hamvas Béla 1945-ben, *A száz könyv* című művében megfogalmazottakon – mely szerint a feladat először száz, majd tíz, végül egyetlen könyvet megmenteni a pusztuló világból, mellyel az emberiség irodalmának vonalát nagyjából helyre lehetne állítani –, akkor Kovács-Németh Mária szakkönyve egy lehet a pedagógiai irodalom tíz leginkább megmentésre váró kiadványa közül, melyet minden környezeti neveléssel, erdőpedagógiával foglalkozó szakember, erdészeti erdei iskola oktató nagy haszonnal forgathat.

Gosztom András

doktorandusz, Soproni Egyetem,
Kitaibel Pál Környezettudományi
Doktori Iskola

